

طرد اجتماعی سالمندان

فاطمه رهنما

www.ketab.ir

جامعه‌شناسان

سرشناسه: رهنما، فاطمه، ۱۳۶۲
عنوان و نام‌پدیدآور: طرد اجتماعی سالمندان
تألیف: فاطمه رهنما

مشخصات نشر: جامعه‌شناسان
مشخصات ظاهری: ۱۵۲ ص.
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۲۳-۴۳۱-۵

وضعیت فهرست نویسی: فیا
موضوع: سالمندان -- وضع اجتماعی
موضوع: Older people -- Social conditions
موضوع: کناره‌گرایی اجتماعی
موضوع: Marginality, Social

رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۶، ۹۴/۹۷، HQ۱۰۶۱
رده‌بندی دی‌سی: ۳۰۸
شماره کتابشناس ملی: ۵۰۰۰۰۰۶۵

جامعه‌شناسان

طرد اجتماعی سالمندان
تألیف: فاطمه رهنما

چاپ اول: ۱۳۹۷ تهران/ تعداد ۲۰۰ نسخه
قیمت: ۱۵۰۰۰ تومان/ چاپ و صحافی دیجیتال: نگین
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۲۳-۴۳۱-۵
همه حقوق چاپ نشر برای ناشر محفوظ است.

حروفچینی، نمونه‌خوانی، صفحه‌آرایی و ویراستاری: جامعه‌شناسان
طراح جلد: افسانه آسایش

فروشگاه و نمایشگاه مرکزی:
تهران، خیابان انقلاب، رویروی درب اصلی
دانشگاه تهران، پاساژ فروزنده، پلاک ۲۱۷
کتابفروشی جامعه‌شناسان
تلفن: ۶۶۹۵۹۶۸۰، ۸۱، ۶۶۰۰۰۰۵۱
تلفن دفتر نشر: ۶۶۹۶۹۶۲۰

این اثر، مشمول قانون حمایت مولفان و مصنفان و هنرمندان مصوب
۱۳۴۸ است، هر کس تمام یا قسمتی از این اثر را بدون اجازه مولف
(ناشر) نشر یا پخش یا عرضه کند مورد پیگرد قانونی قرار خواهد گرفت.

WWW.JAMEESHENASAN.COM
Email: Sociologists15@gmail.com

فهرست

مقدمه	۱۱
۱. ادبیات نظری طرد اجتماعی	۱۵
تاریخچه شکل‌گیری مفهوم طرد اجتماعی	۱۵
تعریف طرد اجتماعی	۲۰
تعاریف مبتنی بر فرآیندها	۲۲
تعاریف مبتنی بر افراد	۲۵
تعاریف مبتنی بر محیط	۲۷
تفاوت مفهوم طرد اجتماعی با مفاهیم نزدیک به آن	۴۰
۲. طرد اجتماعی سالمندان	۶۱
علت طرد اجتماعی سالمندان چیست؟	۶۸
عوامل خطر ساز طرد اجتماعی در سالمندی:	۶۹
آیا برخی افراد/ گروه‌های سالمند بیش از بقیه در خطر ریسک قرار دارند؟	۷۱
طرد در سراسر دوران زندگی: مطرود شدن و مطرود باقی ماندن	۷۲
تأثیرات بالقوه وقایع یا تحولات زندگی روی طرد اجتماعی پس آمد آن:	۷۵
چند نمونه از تحقیقات انجام شده در حوزه طرد اجتماعی سالمندان	۷۹
بکر (۲۰۰۹). "شناخت عوامل خطر ساز طرد در طول دوران زندگی: سالمندی"	۷۹

- ورومن (۲۰۰۸). "طرد اجتماعی سالمندان. مطالعه تطبیقی بین کشورهای عضو اتحادیه اروپا" ۸۵
- بلک من (۲۰۰۱). مراقبت های اجتماعی و طرد اجتماعی. مطالعه تطبیقی نگهداری از افراد سالمند در اروپا. ۸۹
- شارف، توماس (۲۰۰۵). "طرد اجتماعی چندگانۀ و کیفیت زندگی افراد سالمند مطرود" ۹۰
۳. طرد اجتماعی مورد مطالعه: طرد عینی و ذهنی سالمندان شهر تهران ۹۳
- چکیدۀ ۹۳
- مقدمۀ ۹۴
- سوالات پژوهش: ۹۶
- مروری بر پیشینه تحقیق ۹۶
- تعریف مفاهیم: ۱۰۱
- تعریف طرد اجتماعی ۱۰۱
- سالمندی ۱۰۲
- ادبیات نظری ۱۰۲
- سطوح طرد ۱۰۵
- روش پژوهش ۱۰۶
- یافته های پژوهش ۱۰۸
- سیمای پاسخگویان ۱۰۸
- طرد اجتماعی ۱۰۹
- نتیجۀ گیری ۱۲۵
- ارائه پیشنهادات و راهکارها: ۱۲۸
- منابع ۱۳۱
- منابع فارسی ۱۳۱

۱۳۱ منابع لاتین

۱۳۹ نمایه

۱۴۱ واژه‌نامه

۱۴۱ انگلیسی - فارسی

۱۴۵ فارسی - انگلیسی

www.ketab.ir

مقدمه

تغییرات در ساختارهای سبک زندگی و کیفیت آن در طول چند دهه اخیر موجب بالا رفتن امید به زندگی و افزایش تعداد سالمندان شده است. اما دوران سالمندی، این "آخرین فصل زندگی" با مسائل چالش برانگیز بسیاری مانند کم شدن درآمد، فقدان یا مرگ همسر، خواهر، برادر و دوستان و تنهایی کاهش ارتباطات ناشی از آن، بازنشستگی اجباری و از دست دادن موقعیت کاری همراه شده است. افراد در این دوره احساس می‌کنند که دیر یا زود مرگ فرا خواهد رسید. شبکه اجتماعی‌شان با مرگ بستگان و دوستانشان تغییر کرده است، وابستگی جسمانی و نهادی در این دوران عادی است و این دوره را باید همراه با آشنانه خالی، بازنشستگی و ضعف جسمانی و روانی تجربه کنند.

سالمندی فرایندی زیستی است که حاصل تغییرات خودبه‌خودی، پیش‌رونده و غیرقابل بازگشت است که همزمان روحی و هم توان جسمی را به نحو قابل ملاحظه‌ای کاهش می‌دهد. اما گذشته از تغییرات بیولوژیکی و طبیعیایی که در این دوره زندگی انسان رخ می‌دهد، سالمندان با تغییرات اساسی در ساختار زندگی فردی و اجتماعی مواجه‌اند که تطبیق‌پذیری با آن چندان برای فرد سالم و نیز اطرافیان وی ساده نیست. برای مثال مندلی^۱ (۱۹۹۰) معتقد است هر چند تغییرات طبیعی که در دوران پیری رخ می‌دهد منشاء درونی و ذاتی دارند، با این وجود سالمند دچار برخی تغییرات می‌شود که بیرونی است و به شیوه زندگی و عملکرد آنان در اجتماع بستگی دارد

^۱ Mandle

(مندلی، ۱۹۹۰ به نقل از قائم مقامی، ۱۳۷۱) فرگوسن^۱ (۱۹۸۲) نیز با اشاره به بازنشستگی اجباری ۶۵ ساله‌ها و عدم برنامه‌ریزی برای این مرحله از زندگی می‌نویسد "ناگهان جامعه سالمندان را به بیکاری اجباری و افت واقعی درآمد محکوم می‌کند. از سوی دیگر فرد سالمند همکاران را در کار یا اوقات فراغت ملاقات نمی‌کند. این عوامل باعث کاهش ارتباطات اجتماعی سالمند می‌گردد، و با عدم علاقه به زندگی و هدف برای ادامه آن و با تمایل برای انزوای اجتماعی همراه خواهد بود." (همان).

به نظر کلی به‌اندازن به سالمندان از طرف جامعه و نارسایی‌های ناشی از آن در بسیاری از موارد این مرحله از زندگی را دچار مشکل می‌سازد. از سوراخ دیگر عوامل مختلفی چون از دست دادن شغل و کاهش درآمد ناشی از آن، کاهش ارتباطات اجتماعی، افزایش بیماری و سایر مسائلی که افراد در دوران آخر زندگی با آن مواجه‌اند، می‌توانند منجر به کاهش مشارکت در زندگی اجتماعی، حاشیه‌ای شدن و انزوای اجتماعی سالمندان گردند. (وروم، ۲۰۰۸)، پدیده‌ای که می‌توان با واژه "طرد اجتماعی سالمندان" آن را توصیف نمود.

مفهوم طرد اجتماعی که با توسعه برنامه‌ها و سیاست‌گذاری‌ها، تبدیل به بخشی از جریان اصلی تفکر در بسیاری از کشورها توسعه یافته شده است، به عنوان مفهومی گسترده‌تر از فقر شناخته می‌شود، که اهمیت مشارکت در تمام جنبه‌های یک جامعه خاص را منعکس می‌کند، و هم روی افراد و هم روی نهادها در جهت توانا ساختن و اجبار برای مشارکت اقتصادی و اجتماعی متمرکز است.

در این اثر، برای مطالعه طرد اجتماعی ابتدا تاریخچه این مفهوم به طور مختصر معرفی شده و سپس تعریف مفصلتری از آن که بتواند

^۱ Ferguson

گسترده‌گی مفهوم را نشان دهد، ذکر می‌گردد. در ادامه نظریات و رویکردهای مختلف طرد اجتماعی آورده می‌شود و پس از ذکر تفاوت‌های این مفهوم جدید با مفاهیم فقر، سرمایه اجتماعی و ادغام اجتماعی، به مرور نظریات طرد اجتماعی سالمندان پرداخته می‌شود. در انتها نتایج یک پیمایش کمی که در سطح شهر تهران با موضوع طرد اجتماعی سالمندان به انجام رسیده است ذکر خواهد شد.

www.ketab.ir